28. 11. 2012

ID: 87182

Vyloučení soudce

K vyloučení soudce z rozhodování u soudu vyššího stupně vzhledem k jeho účasti „na rozhodování u soudu nižšího stupně“, znamená, že nejde o jakoukoliv účast při provádění úkonů soudu nižšího stupně, ale z formulace „na rozhodování“ je patrné, že se požaduje výslovně rozhodovací činnost, která je završena „rozhodnutím“. Tímto rozhodnutím proto nemůže být jakýkoliv výsledný úkon soudce, ale je za něj nutné považovat jen takové rozhodnutí, jež se svou povahou blíží smyslu rozhodnutí, jak je vymezeno v ustanovení § 119 tr. ř., podle něhož soud rozhoduje rozsudkem a jestliže zákon nestanoví něco jiného, usnesením. V rozhodnutí, jak má na mysli § 119 tr. ř., se odráží výsledek projednání určitých otázek a závazný způsob jejich řešení. Z rozhodnutí vyplývají pro subjekty vynutitelná práva a povinnosti. Kromě toho soud rozhoduje i dalšími ryze neformálními způsoby, kromě jiného např. vydává opatření, která jsou považována za neformální úkony spíše organizačně-technické povahy, jež zákon nespecifikuje. Ta se však za rozhodnutí v uvedeném smyslu nepovažují.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 8 Tdo 762/2012, ze dne 25.7.2012)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v neveřejném zasedání o dovolání obviněného M. K., proti usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, jako soudu odvolacího v trestní věci vedené u Okresního soudu v Ústí nad Labem pod sp. zn. 23 T 61/2004, tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. se zrušuje usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, podle § 265k odst. 2 tr. ř. se zrušují další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu a podle § 265l odst. 1, 3 tr. ř. se Krajskému soudu v Ústí nad Labem přikazuje, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl v jiném složení senátu.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 23 T 61/2004, byl obviněný M. K. uznán vinným trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák., kterého se podle skutkových zjištění dopustil tím, že v přesně nezjištěné době na podzim roku 1999 v Ú. jako příslušník Policie České republiky, policejní inspektor Okresního ředitelství Policie ČR v Ú., pověřený funkcí zástupce II. oddělení kriminální policie, získal hodnověrné informace od poškozeného M. H., o skutečnostech vztahujících se k pokračování vydírání poškozeného odsouzeným R. C., přestože jej poškozený v uvedené době znovu žádal o pomoc a přestože již v minulosti vypracoval o těchto skutečnostech úřední záznam, zůstával nadále v rozporu s ustanoveními § 2 odst. 1 písm. d) a § 7 odst. 1 zákona č. 283/1991 Sb., o Policii ČR, v tehdy platném znění, nečinný, kdy si neověřil skutečnost, zda je ve věci prováděné na základě jeho poznatku šetření, a tyto nové skutečnosti znovu nesdělil místně a věcně příslušnému orgánu činnému v trestním řízení, kdy tak svým jednáním umožnil, aby odsouzený R. C. ve svém trestném jednání násilného charakteru proti poškozenému M. H. nadále pokračoval až do 5. listopadu 1999, kdy bylo poškozeným podáno ve věci trestní oznámení.

Za tento trestný čin byl obviněný odsouzen podle § 158 odst. 1 tr. zák. k trestu odnětí svobody v délce šesti měsíců, jehož výkon byl podle § 58 odst. 1 a § 59 odst. 1 tr. zák. podmíněně odložen na

zkušební dobu v trvání jednoho roku. Rozsudek obsahuje i výrok o náhradě škody.

Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud odvolací usnesením ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, dovolání podané obviněným proti shora uvedenému rozsudku soudu prvního stupně podle § 256 tr. ř. zamítl.

Proti tomuto usnesení odvolacího soudu podal obviněný prostřednictvím obhájce JUDr. L.B. s odkazem na důvody podle § 265b odst. 1 písm. b), g) tr. ř. dovolání. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. spatřoval v tom, že ač to již namítal v důvodech podaného odvolání směřujícího proti v pořadí druhému rozsudku soudu prvního stupně, nebyly jeho námitky o podjatosti soudce Mgr. T. P. akceptovány, a i v tomto druhém odvolacím řízení rozhodoval jako předseda senátu Mgr. T. P., ač byl z rozhodování v této věci vyloučen. Tento soudce byl činný jako soudce v téže trestní věci téhož obviněného v řízení před Okresním soudem v Ústí nad Labem jako soudem prvního stupně (sp. zn. 23 T 61/2004). Rozhodoval v ní jako předseda senátu o nařízení hlavního líčení, vedl dokazování, rozhodoval o návrzích na provedení dalších důkazů, vedl výslech poškozeného i dalších svědků, atd. V důsledku toho si na věc utvořil názor již v této fázi řízení a byl jím nepochybně ovlivněn při rozhodování i v této věci v odvolacím řízení, kde nejprve rozhodoval jako člen senátu odvolacího soudu, který zrušil původní zprošťující rozsudek soudu prvního stupně unesením ze dne 14. 3. 2011, sp. zn. 6 To 285/2010, a aniž by provedl další dokazování, věc vrátil tomuto soudu s vlastním hodnocením důkazů. Tím zavázal soud prvního stupně k postupu spočívajícímu ve zcela odlišném hodnocení důkazů, než jak to soud prvního stupně učinil původně ve svém zprošťujícím rozsudku, což je v rozporu se základními principy spravedlivého procesu s ustálenou judikaturou soudů (rozhodnutí Nejvyššího soudu č. 36/1998, 57/1984, 53/1992 a 20/1997 Sb. rozh. tr., nález Ústavního soudu ze dne 7. 9. 2009, sp. zn. I. ÚS 1922/09, apod.). Soudce Mgr. T. P. v předmětné trestní věci rozhodoval znovu, a to již jako předseda odvolacího senátu i v následujícím odvolacím řízení, z něhož vzešlo nyní dovoláním napadené usnesení. Obviněný tak shledal, že v obou fázích odvolacího řízení rozhodoval soudce Mgr. T.P., ač byl ve smyslu § 30 odst. 3 tr. ř. vyloučen z tohoto projednávání, neboť rozhodoval v téže trestní věci jak v prvním stupni, tak i jako člen senátu, a poté jako předseda odvolacího senátu. Tím byla porušena nestrannost a objektivita soudního rozhodování (viz nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 441/2004, uveřejněný pod č. 6 ve svazku 36 Sbírky nálezů a usnesení ÚS), neboť nelze vyloučit (a to i s ohledem na výsledky odvolacího řízení), že si tento soudce učinil na hodnocení důkazů názor již jako soudce soudu prvního stupně provádějící dokazování, tedy ještě dříve, než jako soudce odvolacího soudu přezkoumával v této věci řádný opravný prostředek.

Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. obviněný shledal naplněn v tom, že čin, jímž byl uznán vinným, nekoresponduje se zákonnými znaky trestného činu podle § 158 odst. l písm. c) tr. zák., podle něhož byl posouzen. Zejména neshledal naplněn znak, že nesplnil povinnosti policisty vyplývající z § 2 odst. 1 písm. d), § 7 odst. 1 zák. č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, v platném znění, (dále jen „zák. č. 283/1991 Sb.“). Povinnost provést služební zákrok v době, kdy byl mimo službu, mu ukládalo ustanovení § 7 odst. 2 cit. zákona. Poškozený M. H. jej však v inkriminovanou dobu navštívil v průběhu jeho nemoci doma a při této návštěvě mimo službu ho žádal o radu nikoliv jako příslušníka policie, ale obracel se na něj jako kamarád odmítající ve věci podat trestní oznámení. Obviněný dále namítl, že závěr o tom, že se odsouzený R. C. proti M. H. v té době dopouštěl pokračování ve vydírání, měla být prokázána. Soud však nemohl závěr o této rozhodné otázce podrobně zkoumat a založit jej jen na výpovědi poškozeného M. H., v té době užívajícího drogy. Obviněný setrval na tom, že o svém poznatku zjištěném od poškozeného učinil záznam, který služební cestou předal příslušnému oddělení Policie České republiky, a o tomto úkonu informoval i R. H. Obviněný shledal nenaplněným i znak, že byl při činu, jenž mu je kladen za vinu, veden „úmyslem způsobit jinému škodu anebo opatřit sobě nebo jinému neoprávněný prospěch“ podle návěty § 158 odst. 1 tr. zák. I když bylo povinností soudu tento znak výsledky provedeného dokazování prokázat,

ten tak neučinil a žádný ze soudů se jím ani ve svém rozhodnutí dostatečně nezabýval. Došlo tak k situaci, kdy je skutková podstata uvedeného trestného činu dovozována jen z jediného usvědčujícího důkazu, a to výpovědi M. H., a proto měla být ostatním rozhodným okolnostem věnována mimořádná pozornost (viz nález Ústavního soudu ze dne 5. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 1624/09 a ze dne 6. 6. 2006 sp. zn. IV. ÚS 335/2005). Obviněný tak brojil proti tomu, že skutek, jak je popsán v dovoláním napadeném usnesení, nemůže naplňovat znaky skutkové podstaty trestného činu zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák.

Ze všech těchto důvodů obviněný v závěru svého podání navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil napadené usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem a současně též rozsudek Okresního soudu v Ústí nad Labem ze dne 26. 7. 2011, č. j. 23 T 61/2004-342, a podle § 265l odst. 1 tr. ř. přikázal soudu prvního stupně, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

Nejvyšší státní zastupitelství se ke dni konání neveřejného zasedání k dovolání obviněného nevyjádřilo.

Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání je přípustné [§ 265a odst. 1 písm. h) tr. ř.], bylo podáno osobou oprávněnou podle § 265d odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.). Když Nejvyšší soud dále posoudil, že nejsou dány podmínky pro odmítnutí podaného dovolání podle § 265i odst. 1 tr. ř., přezkoumal podle § 265i odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch rozhodnutí, proti nimž bylo dovolání podáno, v rozsahu a z důvodů uvedených v dovolání, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející.

Nejdříve se Nejvyšší soud zabýval okolnostmi, jež obviněný namítal prostřednictvím dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř., který lze uplatnit, jestliže ve věci rozhodl vyloučený orgán; tento důvod nelze použít, jestliže tato okolnost byla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa a nebyla jím před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta. Z uvedené dikce je patrné, že zákon s možností podat dovolání z tohoto důvodu spojuje s naplněním dvou podmínek, které musejí být dány současně. První z nich, že ve věci rozhodl vyloučený orgán, je dána tehdy, pokud rozhodnutí napadené dovoláním učinil soudce (samosoudce, člen senátu nebo předseda senátu), který byl ve věci vyloučen z důvodů uvedených v § 30 tr. ř., aniž bylo rozhodnuto o jeho vyloučení podle § 31 tr. ř. Jde o orgán, který je z řízení vyloučen, a který ve věci samé vydal dovoláním napadené rozhodnutí. Druhou z podmínek je, že uváděná okolnost nebyla tomu, kdo podává dovolání, již v původním řízení známa anebo, že již byla dovolatelem před rozhodnutím orgánu druhého stupně namítnuta.

Ve vztahu k druhému z takto vymezených zákonných hledisek je potřeba z obsahu spisu uvést, že obviněný námitku podjatosti uplatnil poprvé v řízení před soudem prvního stupně, jemuž byla věc po zrušení odvolac soudem vrácena k novému rozhodnutí (č. l. 334). Soud prvního stupně se s ní vypořádal na straně 21 svého odsuzujícího rozsudku ze dne 26. 7. 2011, sp. zn. 23 T 61/2004, kde uvedl, že souhlasí s námitkou obhajoby, že v rámci odvolacího řízení vystupoval vyloučený soudce, což by mělo mít následky spojené s ustanovením § 30 odst. 1 tr. ř. Současně ovšem uvedl, že i přes toto pochybení je vázán právními závěry odvolacího soudu a není oprávněn přezkoumávat jeho rozhodnutí, neboť tato činnost přísluší až orgánům rozhodujícím o mimořádných opravných prostředcích. Jelikož obviněný obdobným způsobem argumentoval také následně v rámci odvolání podaného proti v pořadí druhému rozsudku soudu prvního stupně, jímž byl uznán vinným trestným činem podle § 158 odst. 1 tr. zák., soud druhého stupně byl nucen se s touto námitkou ve svém rozhodnutí vypořádat. Učinil tak na straně 5 dovoláním napadeného usnesení ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, kde konstatoval, že jelikož soudce Mgr. T.P. se před soudem prvního stupně neúčastnil žádného z úkonů, resp. rozhodnutí předpokládaných § 30 odst. 3 tr. ř., nejsou dány ani důvody pro jeho vyloučení z rozhodování o odvolání u soudu druhého stupně.

Z uvedeného je tedy zřejmé, že obviněný naplnil podmínku § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř. o předchozím uplatnění uvedené námitky před rozhodnutím orgánu druhého stupně, a proto Nejvyšší soud dále zkoumal, zda obviněným vytýkané výhrady směřující proti podjatosti soudce Mgr. T.P. jsou důvodné.

Pro přehlednost posléze uváděných argumentů je důležité z obsahu spisu Okresního soudu v Ústí nad Labem, vedeného v projednávané věci pod sp. zn. 23 T 61/2004, uvést následující fakta: Tato trestní věc byla v souladu s rozvrhem práce přidělena bezprostředně po podání obžaloby dne 31. 3. 2004 k rozhodování předsedovi senátu tohoto okresního soudu Mgr. T.P., který v této věci konal hlavní líčení ve dnech 25. 6. 2004, 10. 9. 2004, 3. 11. 2004, 22. 12. 2004, 25. 2. 2005, 29. 4. 2005, 23. 8. 2005, 2. 11. 2005, 17. 2. 2006, 14. 6. 2006, 11. 10. 2006, 6. 12. 2006, 25. 4. 2007, 5. 9. 2007, 5. 12. 2007, 7. 5. 2008 a 5. 11. 2008 (v této věci tedy bez meritorního rozhodnutí vedl dokazování v průběhu více jak čtyř a půl let). V průběhu těchto hlavních líčení prováděl dokazování, nařizoval a odročoval hlavní líčení. Posledním jeho úkonem bylo dne 1. 10. 2008 vydání usnesení, jímž bylo hlavní líčení stanovené na den 5. 11. 2008 ve 13.00 hodin odročeno na neurčito (bez udání důvodů viz strana 227). Poté předsedkyně Okresního soudu v Ústí nad Labem sepsala záznam ze dne 11. 2. 2009, podle § 44 odst. 1, 2 zák. č. 6/2002 Sb., o soudech a soudcích, ve znění pozdějších předpisů, a podle § 2a jednacího řádu (vyhl. č. 37/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů), přidělila věc k vyřízení Mgr. R.F. (č. l. 229). V reakci na to obviněný na žádost soudu přípisem ze dne 12. 3. 2009 sdělil, že s ohledem na změnu v obsazení senátu trvá na novém provedení hlavního líčení a nesouhlasí s pouhým přečtením protokolů podle § 219 odst. 3, poslední věta před středníkem tr. ř. (č. l. 232). Hlavní líčení bylo tedy za předsednictví soudce Mgr. R.F. prováděno od začátku, kdy první hlavní líčení bylo nařízeno a konáno dne 4. 5. 2009 (č. 1. 248). Soud prvního stupně znovu provedl některé důkazy, přičemž podle § 211 odst. 1 tr. ř. byly za souhlasu obviněného a státního zástupce z důkazů, které prováděl Mgr. T.P. jako předseda senátu, přečteny výpovědi D. B. z č. 1. 109 až 111 spisu, P. H. z č. 1. 127 až 129 spisu, K. L. z č. l. 194 až 195 spisu, A. W. z č. 1. 212 - 213 spisu, P. N. z č. 1. 213 až 214 spisu a M. R. z č. l. 214 spisu a podle § 211 odst. 2 tr. ř. výpověď svědka V. V. z č. 1. 115 až 116 (viz protokol o hlavním líčení na č. 1. 288).

Toto řízení před soudem prvního stupně skončilo v pořadí prvním rozsudkem (předseda senátu Mgr. Roman Felzmann) vyhlášeným dne 10. 11. 2009 pod sp. zn. 23 T 61/2004 (č. 1. 307 až 316 spisu), jímž byl obviněný podle § 226 písm. b) tr. ř. zproštěn obžaloby, neboť soud prvního stupně měl za to, že žalovaný skutek není trestným činem. Důvody shledal zejména v učiněném závěru, že obviněný nezískal a ani nechtěl získat žádný prospěch, ani vědomě zamezit vyvození trestní odpovědnosti R. C. (str. 18 až 19 uvedeného rozsudku). V činu spatřoval nižší společenskou nebezpečnost zejména pro dlouhý časový úsek od spáchání činu a zeslabení zájmu společnosti na trestním postihu obviněného, což vyústilo v úsudek o možném naplnění jen kárného provinění. Proti tomuto zprošťujícímu rozsudku podal státní zástupce Krajského státního zastupitelství v Ústí nad Labem odvolání, z jehož podnětu Krajský soud v Ústí nad Labem jako soud druhého stupně rozhodující ve složení předseda senátu JUDr. E.S., soudce zpravodaj Mgr. T.P. a soudce JUDr. F.M., podle § 258 odst. 1 písm. b) tr. ř. usnesením ze dne 14. 3. 2011, sp. zn. 6 To 285/2010, tento rozsudek zrušil v celém rozsahu a podle § 259 odst. 1 tr. ř. vrátil věc soudu prvního stupně k novému rozhodnutí (č. 1. 327 až 329). Důvodem tohoto postupu byla nesprávně posouzená existence věrohodnosti výpovědi obviněného ohledně úředního záznamu údajně sepsaného obviněným, neboť odvolací soud toto tvrzení obviněného posoudil jako účelové. Dále se odvolací soud neztotožnil se závěrem o nenaplněné materiální stránce činu, a významu délky doby, po níž bylo vedeno trestní řízení. Odvolací soud proto soudu prvního stupně nařídil, aby „daleko pečlivěji“ rozebral důkazy z hlediska jejich vypovídací hodnoty a poté, co vezme na vědomí úvahy odvolacího soudu, uvážil, zda není na místě posouzení činu podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. Soud prvního stupně vázán tímto názorem odvolacího soudu, ve svém novém, v pořadí druhém rozsudku ze dne 26. 7. 2011, č. j. 23 T 61/2004-342, rozhodl, jak je shora popsáno [obviněného uznal vinným trestným činem zneužívání pravomoci veřejného činitele podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák]. Tento rozsudek obviněný napadl odvoláním, které bylo Krajským soudem v Ústí

nad Labem v senátě složeném z předsedy Mgr. T.P. a soudců JUDr. E.S. a JUDr. V. K. usnesením (proti němuž nyní podané dovolání směřuje), ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, podle § 256 tr. ř. zamítnuto.

Pokud jde o podjatost soudce v dovolání vytýkanou tak, že ve věci jako soudce druhého stupně rozhodoval soudce Mgr. T.P., ač tento soudce konal dokazování v této věci v řízení před soudem prvního stupně, shledával ji dovolatel v okolnosti podle § 30 odst. 3 tr. ř., že z rozhodování u soudu vyššího stupně je kromě případů uvedených v odstavcích 1 a 2 téhož ustanovení vyloučen soudce nebo přísedící, který se zúčastnil rozhodování u soudu nižšího stupně, a naopak.

Nejvyšší soud k takto uplatněné námitce připomíná, že z dikce tohoto ustanovení je patrné, že jeho smyslem (stejně jako u § 30 odst. 1, 2 tr. ř.) je zajistit náležité přezkoumání vydaného rozhodnutí, na kterém se zúčastnil vyloučený soudce a zamezit možnosti vzniku pochybnosti o nestrannosti soudu vyššího stupně. Účastí na rozhodování u soudu nižšího stupně není míněno jen meritorní rozhodnutí věci, ale i jakékoli související rozhodování, např. o vazbě obviněného, o zajištění majetku obviněného k zajištění nároku poškozeného podle § 47 tr. ř., o zajištění majetku obviněného, jestliže lze očekávat uložení trestu propadnutí majetku podle § 347 tr. ř. apod. (srov. Šámal, P. a kol. Trestní řád. Komentář. I. díl. 6. vydání. Praha: C. H. Beck 2008, s. 227 - 232).

Z uvedeného tedy vyplývá, že k vyloučení soudce z rozhodování u soudu vyššího stupně vede jeho účast „na rozhodování u soudu nižšího stupně“, což znamená, že se zde nemíní jakákoliv účast při provádění úkonů soudu nižšího stupně, ale z formulace „na rozhodování“ je patrné, že se požaduje výslovně rozhodovací činnost, která je završena „rozhodnutím“. Tímto rozhodnutím proto nemůže být jakýkoliv výsledný úkon soudce, ale je za něj nutné považovat jen takové rozhodnutí, jež se svou povahou blíží smyslu rozhodnutí, jak je vymezeno v ustanovení § 119 tr. ř., podle něhož soud rozhoduje rozsudkem a jestliže zákon nestanoví něco jiného, usnesením. V rozhodnutí, jak má na mysli § 119 tr. ř., se odráží výsledek projednání určitých otázek a závazný způsob jejich řešení. Z rozhodnutí vyplývají pro subjekty vynutitelná práva a povinnosti. Kromě toho soud rozhoduje i dalšími ryze neformálními způsoby, kromě jiného např. vydává opatření, která jsou považována za neformální úkony spíše organizačně-technické povahy, jež zákon nespecifikuje. Ta se však za rozhodnutí v uvedeném smyslu nepovažují.

V souladu s § 30 odst. 3 tr. ř. je proto nutné považovat za soudce vyloučeného z rozhodování u soudu vyššího stupně takového soudce, který se zúčastnil procesu „rozhodování“, jež bylo završeno „rozhodnutím“, jak má na mysli ustanovení § 119 tr. ř. O splnění této podmínky nejde tehdy, jestliže takový soudce jako předseda senátu u soudu nižšího stupně nařídí hlavní líčení, a v jeho průběhu provádí dokazování, event. hlavní líčení odročuje, aniž by v průběhu této činnosti učinil jakýkoliv úkon, kterým by ve smyslu § 119 tr. ř. rozhodl. Nařízení hlavního líčení podle § 198 tr. ř. ani úkony organizační povahy v průběhu hlavního líčení (§ 202 tr. ř., § 203 odst. 1 tr. ř.) nebo odročení hlavního líčení podle § 219 tr. ř. nemají povahu v naznačeném směru, a proto postup soudce, který pouze nařídí hlavní líčení a v jeho průběhu provádí dokazování (zejména vyslýchá svědky a čte listinné důkazy), aniž by v jeho průběhu rozhodoval o meritorních otázkách usnesením nebo rozsudkem, nenaplňuje důvod pro vyloučení tohoto soudce, jak má na mysli ustanovení § 30 odst. 3 tr. ř.

Nejvyšší soud zjistil, že v předmětné trestní věci soudce Mgr. T.P. v postavení předsedy senátu soudu prvního stupně neučinil žádné rozhodnutí, které by zakládalo důvod jeho vyloučení ve smyslu výše citovaného ustanovení § 30 odst. 3 tr. ř., neboť vykonával jen takovou činnost, která neměla povahu „rozhodování“, jak má zákon v této souvislosti na mysli.

Vzhledem k tomu, že bylo objektivně prokázáno, že jmenovaný soudce v téže věci jako předseda senátu soudu prvního stupně vedl hlavní líčení a prováděl dokazování, a poté v téže věci v pozici soudce soudu druhého stupně rozhodoval o řádném opravném prostředku jako soudce soudu vyššího

stupně, je možné v této skutečnosti shledávat důvod pro jeho vyloučení podle § 30 odst. 1 tr. ř.

Ustanovení § 30 odst. 1 tr. ř. stanoví podmínky, za nichž může dojít k vyloučení orgánu činného v trestním řízení pro poměr k projednávané věci nebo k osobám v tomto ustanovení vyjmenovaným tak, že z vykonávání úkonů trestního řízení je vyloučen mimo jiné i soudce, u něhož lze mít pochybnosti, že pro poměr k projednávané věci nebo k osobám, jichž se úkon přímo dotýká, k jejich obhájcům, zákonným zástupcům a zmocněncům, nebo pro poměr k jinému orgánu činnému v trestním řízení nemůže nestranně rozhodovat.

Důvodem pro vyloučení soudce s ohledem na podmínky uvedené v § 30 odst. 1 tr. ř. může u věci, která mu byla svěřena k projednání, být jeho poměr k této věci, v důsledku něhož vzniká pochybnost, že v ní nemůže nestranně rozhodnout. Okolnosti, na jejichž základě takový poměr k věci vznikne, nejsou definovány, a ani je není možné jakkoli konkretizovat, neboť takový poměr může vzniknout z mnoha různých důvodů a může mít příčinu v celé škále okolností, pro něž se soudce stane ve věci pro svoji nestrannost k této věci neobjektivním (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 8. 1. 2002, sp. zn. 4 Tvo 157/2001, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2011, sp. zn. 4 Tz 196/2001, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2011, sp. zn. 6 Tdo 328/2011). Takovou skutečností může být jeho osobní podíl na rozhodování v předchozích stádiích trestního řízení (srov. přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 2012, sp. zn. 8 Tdo 1454/2011). Vyloučení sudce může nastat v uvedených souvislostech i proto, že soudce získal poznatky o věci jiným způsobem, než v rámci jednání v řízení, v němž rozhoduje.

Pro takový závěr lze vycházet ze smyslu ustanovení § 30 tr. ř., jímž je v trestním řízení provedení ústavní zásady vyjádřené v čl. 81 Ústavy, že soudní moc vykonávají nezávislé soudy, která je garantována mimo jiné nestranností soudního rozhodování. Nestrannost vyjadřuje postavení subjektu, kterému je svěřeno rozhodování, a to bez zájmu na výsledku, a je jí zajišťován i zájem na spravedlivém rozhodování. Pro její dodržení nestačí, že se soudce subjektivně necítí být podjatý ve vztahu k účastníkům nebo věci, ale objektivně nahlíženo, musí být vyloučeny oprávněné pochybnosti o jeho nestrannosti (srov. nález Ústavního soudu ze dne 12. 1. 2005, sp. zn. III. ÚS 441/2004, uveřejněn pod č. 6 ve sv. 36 Sb. nál. a usn. Ústavního soudu).

Z uvedeného je možné konstatovat, že při rozhodování odvolacího soudu o řádném opravném prostředku nemůže být objektivně nestranný soudce, který se v téže věci seznámil s obsahem důkazů, na nichž je založeno meritorní rozhodnutí, proti němuž odvolání (řádný opravný prostředek) směřuje, když je předtím jako soudce soudu prvního stupně v rámci konaného dokazování sám prováděl, ač sám meritorní rozhodnutí ve věci soudu prvního stupně nevydal. V takovém případě je uvedený soudce odvolacího soudu vyloučen z rozhodování odvolacího soudu o řádném opravném prostředku pro jeho poměr k této věci ve smyslu § 30 odst. 1 tr. ř., protože si názor na uvedenou věc učinil již v řízení konaném v prvním stupni.

Jak již bylo výše popsáno, soudce Mgr. T. P. byl v přezkoumávané věci takovým soudcem, který nejprve prováděl po dobu několika let dokazování jako soudce soudu prvního stupně, avšak ani po téměř pěti letech ve věci meritorně nerozhodl. Tato trestní věc byla (patrně z důvodu povolání Mgr. T.P. na stáž ke krajskému soudu) přidělena jinému soudci Mgr. R.F., který po zopakování dokazování za osm měsíců vydal první zprošťující rozsudek (viz č. l. 229 až 316 spisu). Když bylo ve věci podáno odvolání, před odvolacím soudem nastala situace, kdy Mgr. T.P. jako soudce odvolacího senátu tuto trestní věc nejprve referoval a poté zpracoval zrušující rozhodnutí odvolacího soudu. Nutno podotknout, že tento senát, přestože vytýkal vady v nesprávném hodnocení důkazů, sám neprovedl žádný důkaz a jen na základě dříve zpracovaného obsahu spisu vynesl zrušující rozhodnutí, což je postup, který nekoresponduje s podmínkami vymezenými v ustanovení § 259 odst. 1 tr. ř. Když odvolací soud v této věci o odvolání obviněného rozhodoval podruhé, tentokrát již proti odsuzujícímu prvostupňovému rozsudku zpracovanému na základě předchozího pokynu odvolacího soudu, tentýž

soudce Mgr. T.P. v odvolacím řízení vystupoval jako předseda senátu.

Z uvedených zjištěných skutečností je zřejmé, že postup soudce Mgr. T.P. rozhodujícího za uvedených okolností jako soudce odvolacího soudu nebyl postupem nestranným, nezaujatým či objektivním, nýbrž jmenovaný rozhodoval se znalostí této věci plynoucí ze zkušeností a poznatků jím získaných při provádění dokazování prováděného v řízení u soudu prvního stupně, kde si učinil názor na věc již před tím, než v téže věci rozhodoval o řádných opravných prostředcích u odvolacího soudu. Tento jeho vztah k věci vede k závěru, že měl „k projednávané věci poměr“, a nebyl proto schopen nestranně rozhodovat, což zakládá důvod jeho vyloučení ve smyslu § 30 odst. 1 tr. ř.

Je nutné zdůraznit, že soudce Mgr. T.P. přes tuto podjatost a i přes námitku výslovně vznesenou obviněným při závěru hlavního líčení před vynesením (druhého) odsuzujícího rozsudku (č. 1. 334), a posléze i v odvolání, reagoval jen tak, že v odůvodnění napadeného rozhodnutí pouze vyjádřil, proč nejsou splněny důvody pro jeho vyloučení, podle § 30 odst. 3 tr. ř. Nerespektoval tedy postup podle § 31 odst. 1 tr. ř., aby odvolací senát rozhodl v souladu se zákonem o takto výslovných námitkách o jeho podjatosti, které nebylo možné úzce posuzovat pouze z hlediska důvodů vyloučení podle § 30 odst. 3 tr. ř, ale bylo nutné o jeho podjatosti rozhodnout zákonným způsobem, jak ustanovený § 30 odst. 1 tr. ř. ukládá. Jen tím mohla být zajištěna objektivita a dodržena zásada nestrannosti soudcovského rozhodování. K takovému postupu však nedošlo, čímž bylo mimo jiné zabráněno i možnosti podat proti takovému rozhodnutí stížnost viz § 31 odst. 3 tr. ř.

Rovněž je třeba poukázat na to, že neobjektivnost postoje Mgr. T. P. se projevila přímo ve vlastním způsobu rozhodnutí, když v usnesení ze dne 14. 3. 2011, č. j. 6 To 285/2010-327, oponoval závěru soudu prvního stupně spočívajícímu v tom, že pro dlouhou dobu, po kterou bylo vedeno trestní řízení (více jak deset), zeslábl zájem společnosti na potrestání obviněného, což byl jeden z důvodů, pro který neshledal naplněnu materiální stránku uvažovaného trestného činu, a dospěl k opaku (viz strana 6 uvedeného usnesení). Uvedl, „ ... že v dané trestní věci obžaloba napadla dne 31. 3. 2004, bezprostředně poté došlo k nařízení hlavního líčení a ta se konala v letech 2004 - 2009, přičemž některá se nekonala buď pro neúčast obviněného či svědků vůbec, nebo musela být odročována na další termín, nehledě na to, že v roce 2009 došlo ke změně ve složení senátu a obžalovaný nesouhlasil s přečtením podstatného obsahu protokolů z dosavadních hlavních líčení ...“. Je zcela zřejmé, že soudce Mgr. T.P. v této fázi posuzování důvodnosti podaného odvolání hodnotil (a také omlouval) svůj vlastní velmi významný podíl na vzniklých průtazích, neboť tím, že za dobu téměř pěti let, co sám v této věci jako předseda senátu soudu prvního stupně konal dokazování, nevydal meritorní rozhodnutí, zapříčinil největší část vzniklých průtahů (ač ve věci po tak dlouhé době nerozhodl, byl povolán na stáž ke krajskému soudu, jehož se stal později soudcem). Je tedy zřejmé, že soudce Mgr. T.P. v této věci jednal bez jakékoliv sebereflexe, osobní zodpovědnosti a zcela mimo principy kladoucí důraz na nestranného soudce.

Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud v souladu s námitkami uplatněnými obviněným jak v dovolání, tak i v předchozích etapách tohoto řízení, shledal, že Mgr. T.P. byl vyloučen z vykonávání úkonů Krajského soudu v Ústí nad Labem jako odvolacího soudu v řízení vedeném v projednávané věci obviněného M.K.

Kromě tohoto závěru je navíc z obsahu věci nutné zdůraznit, že zjištěná podjatost soudce Mgr. T.P. jako soudce odvolacího soudu není jen formální, ale že o nedostatku jeho nestrannosti svědčí i konkrétní poznatky. Zejména se jeho vnitřní poměr promítl do obsahu napadeného rozhodnutí, neboť jako soudce odvolacího soudu nebyl plně schopen se oprostit od znalosti věci z pohledu soudce provádějícího dokazování jako předseda senátu soudu prvního stupně, což se odráží v konkrétních úvahách, které rozvedl v odůvodnění jím zpracovaných rozhodnutí (srov. zejména stranu 5 napadeného rozhodnutí). Ze všech těchto zjištění plyne závěr, že jmenovaný soudce nebyl schopen nestranně rozhodnout o opravném prostředku ať již podaném obviněným či státním zástupcem.

Nejvyšší soud ze všech těchto důvodů proto rozhodl z podnětu podaného dovolání tak, že podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 24. 10. 2011, sp. zn. 6 To 425/2011, jakož i podle § 265k odst. 2 tr. ř. další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a podle § 265l odst. 1, 3 tr. ř. Krajskému soudu v Ústí nad Labem přikázal, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal, a to rozhodl v jiném složení senátu.

Krajský soud v Ústí nad Labem, jemuž se uvedená věc k novému rozhodnutí vrací, neboť zjištěná vada se týká pouze odvolacího řízení, bude povinen věc znovu rozhodnout tak, aby v dalším řízení byla zajištěna zásada nestrannosti soudního rozhodování bez vyloučeného soudce Mgr. Tomáše Plhy. Současně je však třeba připomenout, že pokud byly provedeny úkony trestního řízení vyloučenými osobami, nemohou být podkladem pro rozhodnutí v trestním řízení (viz § 30 odst. 1 poslední věta tr. ř.), tudíž je zjištěnou vadou zatíženo i usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 14. 3. 2011, sp. zn. 6 To 285/2010, kde jmenovaný soudce Mgr. T. P., jak je výše rozvedeno, rovněž rozhodoval. I když Nejvyšší soud ve výroku tohoto svého rozhodnutí výslovně neuvedl, že zrušuje i uvedené předchozí rozhodnutí odvolacího soudu, s ohledem na důvody, pro které bylo napadené rozhodnutí zrušeno a ve významu jejich dopadu, došlo ve smyslu § 30 odst. 1 poslední věta tr. ř. a § 265k odst. 1 poslední věta tr. ř. i ke zrušení celého vadného řízení, které bylo touto vadou zatíženo.

Na odvolacím soudu proto v dalším řízení bude, aby ve věci znovu na podkladě podaného dovolání znovu rozhodl s tím, že tak učiní v novém obsazení senátu bez vyloučeného soudce Mgr. T.P.

Ačkoli dovoláním napadené usnesení bylo zrušeno na podkladě dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. b) tr. ř., tzn. v důsledku zřejmých procesních vad, jimiž bylo zatíženo předcházející řízení proto, že v něm rozhodoval vyloučený soudce, Nejvyšší soud, aniž by chtěl jakkoli předjímat způsob budoucího rozhodnutí soudu druhého stupně, považuje za důležité poukázat na některé další okolnosti, které můžou mít vliv na spornost následného rozhodnutí. Nejvyšší soud proto nad rámec důvodů, pro které napadené rozhodnutí zrušil, poukazuje nejprve na to, aby soudy důsledně v dalším řízení respektovaly požadavek vyplývající z ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř., podle něhož orgány činné v trestním řízení postupují tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro jejich rozhodnutí, souvisí s principem in dubio pro reo, podle něhož, není-li v důkazním řízení dosaženo prakticky jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny v daném kontextu důvodné pochybnosti, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutné rozhodnout ve prospěch obviněného [srov. nález Ústavního soudu ze dne 24. 2. 2004, I. ÚS 733/2001, uveř. ve Sbírce nálezů a usnesení sv. 32, str. 239]. K tomu Nejvyšší soud připomíná, že pravdivost každého důkazu musí být orgány činnými v trestním řízení zkoumána v souladu se zásadami uvedenými v § 2 odst. 5 a 6 tr. ř. Je tudíž třeba, aby v trestním řízení byly náležitě objasněny všechny podstatné okolnosti, za nichž k činu došlo. Nalézací soudy musí vzít v úvahu všechny okolnosti významné z hlediska určení věrohodnosti výpovědi obviněných, poškozených a svědků, jakož i dalších ve věci provedených důkazů (srov. přiměřeně usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2011, sp. zn. 8 Tdo 962/2011).

Z obsahu spisu je zřejmé, že soud prvního stupně tyto skutečnosti bral do úvahy, a proto také ve svém prvním zprošťujícím rozsudku ze dne 10. 11. 2009, č. j. 23 T 61/2004 – 307, uvedené skutečnosti rozvedl a vyhodnotil (viz strana 3 až 14), to však platí pro tento zprošťující rozsudek, nikoliv již bezezbytku pro odsuzující rozsudek ze dne 26. 7. 2011, č. j. 23 T 61/2004-342. Nedostatek tohoto druhého odsuzujícího rozsudku spočívá v tom, že soud nedostál své povinnosti, aby pečlivě vyložil, na základě jakých skutečností dospěl k závěru o vině obviněného, jak mu to ustanovení § 2 odst. 5 tr. ř. ukládá. Je nutné zdůraznit, že srovnávané rozsudky soudu prvního stupně (zprošťující a odsuzující) představují diametrálně rozdílný výsledek meritorního rozhodnutí, a proto takový opačný závěr nutně musí z výsledku provedeného dokazování a způsobu, jakým byly důkazy zhodnoceny, vyplynout. I závěry vedoucí k těmto odlišným a protikladným rozhodnutím by tudíž měly vycházet z

jiných postojů k provedeným důkazům. Tak tomu však v projednávané věci nebylo.

Argumentace, kterou soud prvního stupně v posledním, odsuzujícím rozsudku, použil a na základě které vysvětlil svůj závěr o vině obviněného, se jen nepatrně liší od té, kterou podložil svůj předchozí zprošťující rozsudek. V odůvodnění odsuzujícího rozsudku ze dne 26. 7. 2011, č. j. 23 T 61/2004-342, použil soud místy až doslovně shodnou argumentaci s tou, kterou vyložil důvody pro zproštění (srov. rozsudek ze dne 10. 11. 2009, č. j. 23 T 61/2004-307 až 327). Nad tento rámec své závěry týkající se uznání viny jen stručně doplnil formálními úvahami na stranách 18 a 19 odsuzujícího rozsudku. Tento nedostatek odvolací soud nevytkl, považoval ho i přes jeho nedostatky za správný, a to přesto, že z odsuzujícího rozsudku nelze spolehlivě dovodit žádné logické a opodstatněné úvahy o tom, proč soud uvěřil právě poškozenému. Tento závěr však není v souladu a v kontextu s dalšími úvahami tohoto soudu, který na jiných místech téhož rozhodnutí vyjadřuje pochybnosti o pravdivosti či nepravdivosti dalších svědeckých výpovědí (potažmo i poškozeného) a sám upozorňuje na některé sporné a řádně neobjasněné otázky, zejména ve vztahu k existenci úředního záznamu, jenž je zahrnut rovněž do skutkových zjištění (srov. zejména strany 16 až 19 cit. rozsudku). Nebylo tak dostatečně zváženo, že jediný usvědčující důkaz může vést toliko k důvodnému podezření vůči obviněnému, aniž by současně byla vyloučena reálná možnost, že okolnosti, za nichž ke spáchání činů došlo, se uskutečnily jinak, než jak soudy jen na podkladě výpovědi poškozeného shledaly. K tomu je nutné připomenout, že nepřímé důkazy musí tvořit uzavřený okruh s jediným možným závěrem, jinak nemohou být dostatečným podkladem pro uznání viny obviněného (srov. rozhodnutí č. 38/1970-1 a 29/1971 Sb. rozh. tr.).

V situaci, k níž na základě paušálního přístupu soudu prvního stupně vyvolaného zrušujícím rozhodnutím odvolacího soudu ze dne 14. 3. 2011, sp. zn. 6 To 285/2010, a v něm uvedeného závazného pokynu k dalšímu postupu došlo ve vztahu k provedenému dokazování a jeho výsledkům, nelze vyloučit vadnost napadeného rozhodnutí (viz nález Ústavního soudu ze dne 8. 6. 2006, sp. zn. II. ÚS 304/04, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ve sv. 41, roč. 2006, pod č. 117, a nález Ústavního soudu ze dne 10. 10. 2002, sp. zn. III. ÚS 173/02, uveřejněný ve Sbírce nálezů a usnesení Ústavního soudu ve sv. 28, roč. 2002, pod č. 127). Ačkoli obecně platí, že procesní předpisy (§ 2 odst. 6 tr. ř.) ponechávají, pokud jde o hodnocení důkazů, volnou úvahu soudci obecného soudu, volné uvážení nemůže být zcela absolutní, neboť i při volném uvážení je třeba respektovat celý rámec všech ústavně zaručených práv sloužících k ochraně práv postavení obviněného, a i ty je třeba při nakládání s důkazem respektovat (viz nález Ústavního soudu ze dne 23. 9.2009, sp. zn. I. ÚS 910/2007).

Se všemi těmito nepřesnostmi a rozpornými stanovisky a vymezenými pravidly bude nutné se v dalším řízení vypořádat tak, aby o způsobu provedeného dokazování a hodnocení provedených důkazů nevznikaly žádné pochybnosti (srov. § 2 odst. 5., 5 tr. ř.). Na soudu druhého stupně po zrušení a vrácení věci proto bude, aby uvážil i tuto situaci a zákonným postupem se s danou problematikou vypořádal. Bude též potřeba, aby zaměřil pozornost i na použitou právní kvalifikaci podle § 158 odst. 1 písm. c) tr. zák. K té však Nejvyšší soud předesílá, že nebude možné plně akceptovat názor soudu prvního stupně, o nějž opřel svůj závěr o zproštění obviněného, pokud jej odůvodňoval nepřiměřenou délkou trestního řízení, která byla v této věci nepochybně, jak bylo výše popsáno, zjištěna. Je třeba uvést, že o tuto skutečnost nemůže být opírán důvod zproštění pachatele obžaloby ani zastavení trestního stíhání. I přesto, že porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě je bezpochyby významným zásahem do principů zaručujících právo na spravedlivý proces, přičemž nedůvodné průtahy a nepřiměřená délka trestního řízení jsou závažným a nežádoucím jevem, který odporuje smyslu práva nejen obviněného, ale i poškozeného (srov. slovo „každý“ v článku 6 odst. 1 Úmluvy) na spravedlivý proces, a je rovněž v rozporu se základními zásadami trestního práva a odporuje účelu trestního řízení, nelze tuto vadu promítat do výroku o vině, ale je nutné se s ní vypořádat jiným zákonným způsobem. Porušení tohoto práva je třeba v prvé řadě

považovat za pokyn či apel signatářským státům, aby k průtahům nedocházelo. Bylo by zcela v rozporu se smyslem článku 6 Úmluvy, aby orgán činný v trestním řízení, který v důsledku své dlouhodobé nečinnosti průtahy v řízení způsobil, se této své povinnosti zbavil, aniž by vyvinul jakoukoli iniciativu k naplnění účelu trestního stíhání, jímž je právě rozhodnutí o otázce viny a trestu. Úmluva nestanoví pro případ průtahů v řízení jako prostředek nápravy nepřípustnost trestního stíhání ani důvod ke zrušení rozsudku, ale připouští jen spravedlivé zadostiučinění podle čl. 41, není-li dostatečnou satisfakcí již samotný výrok o porušení Úmluvy (srov. mimo jiné nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04).

Proto i v projednávané trestní věci bude nutné mít na paměti a respektovat účel trestního řízení, jímž je zejména to, aby trestné činy byly náležitě zjištěny a jejich pachatelé podle zákona spravedlivě potrestáni, a tím působit k upevňování zákonnosti, k předcházení a zamezování trestné činnosti, k výchově občanů v duchu zachovávání zákonů a pravidel občanského soužití (§ 1 odst. 1 tr. ř.). Pokud jde o promítnutí průtahů do výroku o vině, bylo by možné je akceptovat jen tehdy, pokud by v důsledku překročení přiměřené lhůty, jež bylo způsobeno průtahy v řízení na straně orgánů činných v trestním řízení, došlo též k naplnění některého z důvodů zániku trestnosti činu, k nimž se přihlíží z úřední povinnosti a jejich procesním důsledkem je nepřípustnost trestního stíhání upravená v § 11 tr. ř. (srov. přiměřeně rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 10. 7. 2002, sp. zn. 5 Tdo 178/2002, uveřejněné v Souboru trestních rozhodnutí Nejvyššího soudu, Svazek 17, roč. 2002, pod č. T 415). Taková skutečnost by však musela zcela objektivně konkrétně nastat, čemuž doposud výsledky provedeného řízení nenasvědčují.

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Jednočinný souběh
- Náhrada škody
- Správní žaloba a trestní rozsudek
- Zajištění věci (exkluzivně pro předplatitele)
- Zastupování zmocněncem (exkluzivně pro předplatitele)
- Slyšení ve vazebním řízení
- Účast obviněného u hlavního líčení
- Nesprávné poučení
- Nepříčetnost obviněného
- Nároky poškozených (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)